บทที่ 4
วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและจำเลย ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

บุคคลทุกคนอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปแล้วการดำเนินคดีอาญากับบุคคลจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่โดยเหตุที่ การดำเนินคดีอาญากับบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระบบการเมืองของประเทศไทย หากใช้วิธีการดำเนินคดีอาญาปกติแล้วจะทำให้การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นเป็นไปอย่างยากยิ่ง เนื่องจากยังมีปัญหาที่ติดขัดอยู่หลายประการ ดังนั้น การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในปัจจุบันจึงใช้กระบวนการพิเศษที่แตกต่างกระบวนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยเป็นกระบวนการที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวบัญญัติขึ้นเป็นการเฉพาะหลายกรณีจึงเป็นการยกเว้น และไม่เหมือนกับขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ทั้งนี้ ก็เพื่อมุ่งให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วและสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่มุ่งแต่ที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษนี้ทำให้ในบางครั้งมีการออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจนเกินความจำเป็น เป็นเหตุให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ประกอบกับการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้ระบบการไต่สวนเต็มรูปแบบ อันต่างจากศาลยุติธรรมอื่นปกติที่ใช้ระบบผสมเน้นไปในทางระบบกล่าวหา ทำให้ทนายความ และศาลไม่เคยชินกับระบบไต่สวนเต็มรูปแบบนี้ และยังเป็นการนำเอาข้อเสียในการพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยของระบบไต่สวนในชั้นพิจารณาใช้ด้วย ดังนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงควรได้รับการแก้ไข ทั้งนี้เพื่อให้บทบาทการใช้อำนาจของหน่วยงานต่าง ๆ อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้

การรับรองคุ้มครอง อันจะทำให้กระบวนการไต่สวน กระบวนการพิจารณาพิพากษา เป็นไปอย่างสมดุลและมีประสิทธิผลในการอำนวยความยุติธรรมอย่างแท้จริง

1. ปัญหาผู้ถูกกล่าวหาจะต้องอยู่ใน
กระบวนการไต่สวนในระยะเวลานาน

ตามหลักสากลนั้น ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยควรจะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว การพิจารณานี้ไม่ได้หมายความถึงชั้นศาลอย่างเดียว แต่ยังหมายความถึงชั้นสอบสวนด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยตกอยู่ในกระบวนการยุติธรรมนานเกินสมควร ซึ่งสิทธินี้ได้รับการรับรองคุ้มครองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ในรัฐธรรมนูญทุกประเทศก็รับรองสิทธินี้ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไว้ รวมถึงรัฐธรรมนูญของประเทศไทยฉบับปัจจุบันด้วย

เนื่องจากสภาพปัญหาในการใช้กระบวนการยุติธรรมปกติที่มีความล่าช้าในขั้นตอนการพิจารณาคดีและความไม่มีประสิทธิภาพในขั้นตอนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง ในสมัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่เป็นองค์กรอิสระขึ้น แต่การทำงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ในสมัยนั้นก็ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความล่าช้า ทำให้เกิดคดีคั่งค้างไม่ได้รับการไต่สวนจำนวนมาก ประกอบกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีเพียง 9 คนเท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องเป็นประธานคณะอนุกรรมการไต่สวนในทุกคดี และคดีที่ขึ้นไปสู่คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะอนุกรรมการไต่สวนนั้นไม่มีการกลั่นกรองก่อน ทำให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะอนุกรรมการไต่สวนต้องไต่สวนในทุกข้อกล่าวหา อันเป็นเหตุให้การไต่สวนในแต่ละข้อกล่าวหาเป็นไปอย่างล่าช้า ก่อให้เกิดผลกระทบไปอย่างกว้างขวาง ทั้งผู้เสียหายและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหา

ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีการปรับเปลี่ยนโดยการออกกฎหมายเพื่อแบ่งเบาภาระของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และ

คณะกรรมการป.ป.ช. เองก็ได้มีการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม-การทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการกล่าวหาบุคคลตามมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2551 โดยระเบียบฉบับนี้กำหนดให้คณะกรรมการป.ป.ช.สามารถมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นก่อนได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และเป็นการกลั่นกรองคดีในชั้นหนึ่งก่อน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการออกกฎหมายและระเบียบดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ก็เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาความล่าช้าของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในอดีตนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงการดำเนินการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ยังคงล่าช้า ซึ่งเมื่อผู้เขียนได้นำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน-และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาพิจารณาแล้ว เห็นว่าตามพระราชบัญญัติฉบับ-ดังกล่าวไม่ได้มีบทกฎหมายกำหนดชัดเจนว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องดำเนินการไต่สวนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาเท่าใดนับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบข้อกล่าวหา บทบัญญัติเรื่องระยะเวลาว่าต้องทำอะไรภายในระยะเวลาเท่าใดนั้น คงมีแต่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เท่านั้นที่กำหนดให้ เมื่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วจะต้องมีการจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาภายใน 30 วัน ส่วนในขั้นตอนก่อนหน้านี้ที่เป็นขั้นตอนก่อนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะอนุกรรมการไต่สวนจะไม่ได้มีระยะเวลากำหนดไว้เลย อันเป็นเหตุให้การดำเนินการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นไปอย่างล่าช้าเหมือนกับคนที่ไม่กระตือรือร้น เพราะไม่มีจำกัดระยะเวลาในการไต่สวนโดยเคร่งครัด และทำให้ในทางปฏิบัติคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังคงดำเนินการไต่สวนโดยจัดระบบการทำคดีแบบตามใจอำเภอใจ กล่าวคือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความประสงค์จะดำเนินการคดีไหนก่อนก็นำมาดำเนินการ หากไม่ต้องการจะดำเนินการในคดีเรื่องใดก็ค้างพิจารณาไว้ก่อน และไม่หยิบมาหรือนำมาไต่สวน หากต้องการที่จะทำหรือดำเนินการเมื่อไร หรือหากจะนำเอาข้อกล่าวหาไหนที่เคยมีผู้ร้องมาร้องไว้ เพื่อมาดำเนินการกับใครในช่วงระยะเวลาใด ก็จะยกขึ้นมาดำเนินการ หรือถ้าคดีข้อกล่าวหาไหนที่เป็นที่น่าสนใจของ

ประชาชนก็จะนำมาไต่สวนอย่างทันทีหรือรวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนได้เห็นศักยภาพของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่วนคดีก่อนหน้านี้ก็จะเก็บเอาไว้หรือค้างพิจารณาไว้ก่อน อันแสดงให้เห็นว่า การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนในเรื่องระยะเวลาการไต่สวนคดีของ ป.ป.ช. ทำให้การจัดการงานคดีปัจจุบันของ ป.ป.ช.ได้ขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชนและระบบการเมืองเป็นหลัก ซึ่งตรงนี้เองที่เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้หลายคดียังคงคั่งค้างรอการไต่สวนของ ป.ป.ช. บางคดีก็ค้างเป็นเวลาหลายเดือน บางคดีค้างเป็นเวลาหลายปีก็ยังไต่สวนไม่เสร็จหรือไม่ก็ไม่ได้มีการไต่สวนเลย อันทำให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิในระหว่างการไต่สวนได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร โดยเฉพาะเมื่อผู้ถูกกล่าวหาเป็นนักการเมืองด้วยแล้วย่อมได้รับความเสียหายมากกว่าคนปกติ เนื่องจากการเป็นนักการเมืองนั้นเป็นอาชีพที่จะต้องอาศัยความนับถือ ความเชื่อใจความไว้วางใจจากประชาชน เมื่อมีการกล่าวหาว่านักการเมืองได้กระทำความผิดต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แน่นอนว่าจะต้องมีสื่อที่ประโคมข่าวออกมาเป็นจำนวนมาก อันทำให้เกิดผลกระทบในด้านชื่อเสียง และทำให้ความไว้วางใจของประชาชนถูกทำลายลง ดังนั้น หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนล่าช้าเพียงใด ก็ยิ่งทำให้ผู้ถูก-กล่าวหาได้รับความเดือดร้อนมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งหากระยะเวลาการไต่สวนล่าช้าจนกินเวลาไปถึงช่วงเลือกตั้งด้วยแล้ว ย่อมจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งอาจเป็นผู้บริสุทธิ์เสียโอกาสในการเลือกตั้ง เสียโอกาสในการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ การดำเนินการไต่สวนที่มีความล่าช้า ยังก่อให้เกิดผลเสีย ดังนี้

1) ทำให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะอนุกรรมการไต่สวนขาดความต่อเนื่องในการรับฟังข้อเท็จจริง ซึ่งจะเป็นผลทำให้ข้อเท็จจริงในคดีนั้นอาจคลาดเคลื่อนไปได้ อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา

2) ทำให้พยานหลักฐานอาจสูญหาย หรือบุบสลายได้

3) ทำให้พยานบุคคลเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากจะมาให้ถ้อยคำ พยานบุคคลอาจหลงลืมข้อเท็จจริงหรืออาจถูกข่มขู่บังคับให้ให้การตามที่ผู้ข่มขู่ต้องการได้

4) ผู้ถูกกล่าวหาและพยานจะต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาไต่สวนมากเกินไป

5) ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องใช้เวลาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาที่อาจเป็นผู้บริสุทธิ์ ตกเป็นจำเลยของสังคมนานเกินไป

6) ทำให้คดีนั้นขาดอายุความ ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง ดังจะเห็นได้จากในคดีหมายเลขดำที่ อม. 4/2553 ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปราบการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายเสนาะ เทียนทอง อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และหัวหน้าพรรคประชาราช เป็นจำเลย ในความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจูงใจเพื่อให้บุคคลใด มอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 148 โดยศาลพิพากษาว่าคดีนี้ขาดอายุความ ข้อเท็จจริงในคดีเป็นการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.ใช้เวลาพิจารณาต่อเนื่องยาวนานหลายปี ตั้งแต่สมัย นายเสนาะ เป็นรัฐมนตรีมหาดไทย จนกระทั่งคดีขาดอายุความไปเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ก่อนที่ ป.ป.ช. จะพิจารณาส่งสำนวนยื่นฟ้องต่อศาลฎีกานักการเมืองการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีความล่าช้านั้น เป็นการขัดกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม อันเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (4) บัญญัติว่า "ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง" และ (7) บัญญัติว่า "ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว"

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีที่กรรมการป.ป.ช. ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 นั้นได้กำหนดให้คณะกรรมการไต่สวนต้องทำการไต่สวนและทำความเห็นให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง แต่องค์คณะผู้พิพากษาอาจขอขยายระยะเวลาให้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้น การที่กรรมการ-

ป.ป.ช. ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาสามารถได้รับการไต่สวนโดยเร็วโดยมีระยะเวลาไต่สวนที่กำหนดให้รู้แน่นอน แต่พอกรรมการ ป.ป.ช.มาเป็นผู้ไต่สวนเองกลับไม่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอนในการไต่สวนในคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคอย่างยิ่ง

ผู้เขียนจึงเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ควรมีกำหนดระยะเวลาในการไต่สวนที่แน่นอนนับแต่วันที่มีการกล่าวหา กล่าวคือ กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องทำการไต่สวน และทำความเห็นให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วันนับวันที่มีการกล่าวหา แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจขยายระยะเวลาเท่าที่จำเป็นได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากมีข้อกำหนดเช่นนี้แล้ว การไต่สวนคดีก็จะสามารถทำโดยรวดเร็ว และส่งผลถึงการจัดระบบงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะสามารถทำตามลำดับก่อนหลังได้ ทั้งนี้ เพราะทุกข้อกล่าวหามีกำหนดระยะเวลาแน่นอน คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงต้องดำเนินการให้เสร็จภายในระยะเวลา จะทำแบบตามใจฉันไม่ได้อีกต่อไปนั่นเอง

2. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา กรณีเป็นกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.)

จำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม โดยมีการถ่วงดุลดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้มีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน มิฉะนั้น หากคนใดคนหนึ่งมีอำนาจมากเกินไปก็อาจจะเสียความเป็นธรรมได้

กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ในกรณีนี้ผู้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงว่าข้อกล่าวหามีมูลหรือไม่จะเป็นคณะกรรมการไต่สวนที่เลือกโดยองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา 36 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องขอให้ดำเนินคดีต่อกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาตามมาตรา 13” เมื่อเลือกองค์คณะผู้พิพากษาได้แล้ว องค์คณะ

ผู้พิพากษาก็จะทำการตั้งคณะกรรมการไต่สวนเพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา 37 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้องค์คณะผู้พิพากษาแต่งตั้งบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน เป็นคณะกรรมการไต่สวน ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงและทำความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามคำร้องขอ ในการดำเนินการของคณะกรรมการไต่สวน ให้คณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต โดยอนุโลม" ซึ่งมาตรา 38 กำหนดให้คณะกรรมการไต่สวนจะต้องเป็นข้าราชการตุลาการระดับไม่ต่ำกว่าชั้น 6 อย่างน้อยหนึ่งคน และข้าราชการอัยการระดับไม่ต่ำกว่าชั้น 6 อย่างน้อยหนึ่งคน

สำหรับระยะเวลาการไต่สวนของคณะกรรมการไต่สวน คณะกรรมการไต่สวนจะต้องไต่สวนข้อเท็จจริงให้เสร็จภายในระยะเวลาตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "คณะกรรมการไต่สวนต้องทำการไต่สวนและทำความเห็นให้เสร็จสิ้น ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันได้รับแต่งตั้ง แต่องค์คณะผู้พิพากษาอาจขยายระยะเวลาให้เท่าที่จำเป็นได้" เมื่อคณะกรรมการไต่สวนเสร็จก็จะทำความเห็น ถ้าเห็นว่ามีมูลก็จะส่งรายงานพร้อมเอกสารไปให้พนักงานอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดี แต่ถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูลก็จะเป็นไปตามมาตรา 43 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในกรณีที่คณะกรรมการไต่สวนเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้คณะกรรมการ ไต่สวนส่งรายงานพร้อมทั้งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่ไปยังองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อดำเนินการต่อไป" วรรคสอง บัญญัติว่า "หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าพยานหลักฐานที่คณะกรรมการไต่สวนรวบรวมยังไม่เพียงพอที่จะมีคำสั่งในเรื่องนี้ อาจกำหนดให้คณะกรรมการไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ภายในระยะเวลาอันสมควรก่อนมีคำสั่งก็ได้" วรรคสาม บัญญัติว่า "หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้พิพากษายกคำร้องขอ แต่หาก องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าข้อกล่าวหามีมูล ให้ส่งเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องต่อศาล และ ให้นำมาตรา 42 วรรคสาม ถึงวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม" จึงเห็นได้ว่าบทบาทของผู้พิพากษาในคดีที่กรรมการ-ป.ป.ช. เป็นผู้ถูกกล่าวหานั้น มีมากกว่าคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองปกติเป็นผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่

1) แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนตามมาตรา 37

2) ขยายระยะเวลาไต่สวนตามมาตรา 42

3) ถ้าคณะกรรมการไต่สวนเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล แต่องค์คณะ

ผู้พิพากษาเห็นว่าพยานหลักฐานที่คณะกรรมการไต่สวนรวบรวมยังไม่เพียงพอ เช่น ยังมีพยานหลักฐานอย่างอื่นอีกที่ควรจะรวบรวม ซึ่งอาจจะทำให้คดีมูล พยานหลักฐานยังขาดความชัดเจนไม่เพียงพอสำหรับข้อเท็จจริง เป็นต้น คณะผู้พิพากษาสามารถสั่งให้คณะกรรมการไต่สวนไต่สวนเพิ่มเติม จากนั้นถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูลก็จะยกคำร้อง แต่ถ้าเห็นว่าคดีมีมูลก็จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาล

เมื่อฟ้องศาลแล้วก็จะมีการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีตามมาตรา 13 ซึ่งจะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใด บัญญัติยกเว้นไม่ให้ผู้พิพากษาที่เคยอยู่ในองค์คณะที่แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวน หรือเคยได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการไต่สวน ไม่ให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีอีก ซึ่งทำให้ผู้พิพากษาที่เคยอยู่ในองค์คณะที่แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวน หรือเคยเป็นคณะกรรมการไต่สวนนั้น สามารถเป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีได้ ดังจะเห็นได้จาก ในคดีที่กรรมการ ป.ป.ช. ถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าออกระเบียบว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่รายเดือน ซึ่งมีความผิดฐานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบโดยเจตนาเพื่อแสวงหาหรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่มิควรได้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญปราบปรามการทุจริตของวุฒิสภา และคณะ นำคำร้องพร้อมรายชื่อ ส.ส. และ ส.ว. ยื่นต่อ ประธานวุฒิสภา เพื่อกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งคณะรวม 9 คน ฐานกระทำผิดทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เพื่อส่งคำร้องดังกล่าวต่อศาลฎีกาฯ และประธานวุฒิสภา ส่งคำร้องต่อเลขานุการศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ดำเนินคดีต่อ ประธาน ป.ป.ช. และพวกรวม 9 คน จากนั้นศาลฎีกาประชุมใหญ่เลือกองค์คณะผู้พิพากษาทั้ง 9 คน เพื่อพิจารณาคำร้อง องค์คณะก็ได้ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวน จากนั้นมติของคณะกรรมการไต่สวนเห็นว่าข้อกล่าวหาดังกล่าวไม่มีมูล แต่องค์คณะผู้พิพากษาได้มีการลงมติว่าคดีนี้มีมูลตามข้อกล่าวหา อัยการสูงสุดจึงได้ทำการยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง-

การเมืองเริ่มไต่สวนเมื่อวันที่ 25 เมษายน ถึง 4 พฤษภาคม 2548 โดยองค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีนี้นั้น ส่วนใหญ่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาคนเดียวกับผู้พิพากษาที่เคยอยู่ในองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนในชั้นก่อนฟ้อง ทั้งนี้ก็เนื่องจากการที่ไม่มีกฎหมายห้ามไว้ ผู้พิพากษาจึงสามารถเป็นคนเดิมได้ ทั้งนี้เนื่องจากการที่ไม่มีกฎหมายห้ามไว้ ผลของคำพิพากษาในคดีนี้คือ จำเลยถูกคำพิพากษาลงโทษว่ามีความผิด ซึ่งเมื่อคดีดังกล่าวสิ้นสุดลงก็เกิดการวิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่า เป็นการเหมาะสมแล้วหรือไม่ที่ผู้พิพากษาที่เคยอยู่ในชั้นไต่สวนก่อนฟ้องมาอยู่ในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีอีก การกระทำดังกล่าวขัดต่อหลักนิติธรรมในเรื่องการถ่วงดุลอำนาจหรือไม่

เมื่อนำขั้นตอนดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว เห็นได้ว่าเหมือนกับการดำเนินคดีอาญากรณีที่ศาลไต่สวนมวลฟ้อง โดยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 171 บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนมาใช้บังคับโดยอนุโลม หมายความว่า ศาลมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่ทำได้ โดยจะไม่ผูกพันอยู่กับพยานหลักฐานที่โจทก์นำเข้าสืบ หากศาลไต่สวนเห็นว่ามีมูลก็จะประทับฟ้องไว้พิจารณา เมื่อคดีขึ้นสู่ชั้นพิจารณาผู้พิพากษาคนเดิมที่ทำการไต่สวนมูลฟ้องนั้นจะทำการพิจารณาและพิพากษา

จึงเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องและการดำเนินคดีอาญากับกรรมการ ป.ป.ช. ตามที่กล่าวมา เป็นการรวบอำนาจสามอำนาจอยู่ในผู้พิพากษาคนเดียว อันได้แก่ อำนาจไต่สวน อำนาจพิจารณา และอำนาจตัดสินลงโทษ ทำให้อำนาจเหล่านี้ไม่เกิดการถ่วงดุล และย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับจำเลยอย่างยิ่ง

เนื่องจากระบบการพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นใช้ระบบไต่สวน ซึ่งคล้ายกับว่าผู้พิพากษากับจำเลยนั้นเป็นคู่ความกันโดยตรง ศาลจะยึดสำนวนของคณะกรรมการไต่สวนเป็นหลักในการดำเนินคดี ศาลมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ศาลจะซักถามพยานด้วยตนเอง ศาลมีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองได้แม้พยานนั้นจะไม่มีในบัญชีระบุพยานของโจทก์และจำเลยก็ตาม เมื่อศาล

เห็นข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรก็จะพิพากษาไปตามนั้น ดังนั้น ถ้าผู้พิพากษาที่เคยอยู่ในองค์คณะที่แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนหรือเคยเป็นคณะกรรมการไต่สวนสามารถเป็นองค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาได้อีก ก็จะทำให้ผู้พิพากษาคนนั้นมีอำนาจทั้งตั้งคณะกรรมการ-ไต่สวนข้อเท็จจริงก่อนฟ้อง ขยายระยะเวลาการไต่สวน สั่งให้ไต่สวนเพิ่มเติมและส่งให้พนักงานอัยการสูงสุดฟ้อง เมื่อฟ้องแล้วผู้พิพากษาคนเดิมก็ยังมีอำนาจพิจารณาคดี ตัดสินแล้วลงโทษจำเลยได้อีก จำเลยย่อมรู้สึกหวั่นใจในความบริสุทธิ์ของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีคนนั้นว่าปราศจากอคติจริงหรือไม่ จริงอยู่ว่าผู้พิพากษาเป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิสูงและตัดสินคดีโดยความเป็นธรรมปราศจากอคติ แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องที่ปราศจากอคติจริงหรือไม่นั้น เป็นเรื่องภายในจิตใจที่ไม่สามารถมีใครรู้ได้ ประกอบกับผู้พิพากษาก็เป็นคนคนหนึ่งที่อาจจะผิดพลาด โดยอาจจะเอาใจไปเชื่อข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนมากกว่า เพราะตนเป็นผู้ไต่สวนหรือกำกับผู้แลด้วยตนเอง ความคิดเข้าข้างตนเองเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ ซึ่งตรงนี้จะเป็นผลให้ผู้พิพากษามีใจที่ไม่เป็นกลางตั้งแต่เริ่มคดี อันก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม ทำให้ผู้พิพากษาไม่สามารถใช้ดุลยพินิจอย่างอิสระได้อย่างแท้จริง อิสระในที่นี้คืออิสระทางจิตใจ

ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้นก็ได้มีการกล่าวถึงคุณสมบัติของตุลาการไว้เช่นกันว่า โดยคุณสมบัติของตุลาการนั้นจะต้องมีอิสรภาพ โดยอิสรภาพนั้นคือความมีอิสระจากการครอบงำหรือการถูกบีบคั้นด้วยความรัก ความโกรธ ความกลัว หรือความหลง ซึ่งความมีอิสระเหล่านี้ย่อมทำให้จิตเป็นกลาง ไม่เอนเอียง กล่าวคือ จิตอันปราศจากอคติ 4 ประการดังกล่าวย่อมบริสุทธิ์นำมาซึ่งความเป็นธรรมได้ จึงเห็นได้ว่า การที่ผู้พิพากษามีใจไปเชื่อพยานหลักฐานของคณะกรรมการไต่สวนมากกว่า เพราะตนเคยมีส่วนรวมในกระบวนการไต่สวนก่อนฟ้องนั้น จัดเป็นความหลงชนิดหนึ่ง อันเป็นการทำให้การพิจารณาคดีอาจจะไม่มีความยุติธรรม อันเป็นการไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 ที่บัญญัติว่า "การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธย-พระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย"

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ตามหลักนิติธรรม อันเป็นหลักที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าเป็นหลักในการปกครองประเทศที่ดี เป็นหลักของนักปราชญ์ที่ควรนำมาใช้ในการตรากฎหมายและการบริหารประเทศ ดังจะเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 วรรคสอง ที่ได้บัญญัติว่า "การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม" ดังนั้น ทุกหน่วยงานในประเทศไทยจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้หลักของนิติธรรมที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

หลักนิติธรรมเป็นหลักที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการเคารพคุณค่าของบุคคลในด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของมนุษยชาติ หลักนิติธรรมนั้นประกอบด้วยหลักย่อย ๆ มากมาย หนึ่งในนั้นคือหลักของการแบ่งแยกอำนาจ ที่มองว่าทุกอำนาจจะต้องมีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน อำนาจทั้งหมดจะรวมอยู่ที่บุคคลคนเดียวโดยไม่มีการถ่วงดุลไม่ได้ เห็นได้ว่า กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบ-รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 13 ไม่ได้มีการห้ามไม่ให้ผู้พิพากษาที่เคยอยู่ในองค์คณะที่แต่งตั้งคณะกรรมการ-ไต่สวน หรือเคยเป็นคณะกรรมการไต่สวนไม่ให้มาเป็นผู้พิพากษาพิจารณาคดี ส่งผลให้ผู้พิพากษาคนเดิมสามารถมาเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อีก อันเป็นการไม่ถ่วงดุลอำนาจ กล่าวคือ ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจไต่สวนก่อนฟ้องและอำนาจพิจารณาพิพากษาออกจากผู้พิพากษาคนเดียวอย่างชัดเจน การคัดเลือกองค์คณะพิพากษาตามมาตรา 13 ในกรณีที่กรรมการ ป.ป.ช. ตกเป็นจำเลย จึงเป็นการขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจตามหลักนิติธรรม และยังขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 อีกด้วย

ทั้งนี้ ยังขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 กำหนดว่า "บุคคลชอบที่จะเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลที่เป็นอิสระและไร้อคติในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใด ๆ ทางอาญา" และยังขัดต่อกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ 14 วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดว่า "บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิ

ได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง" อีกด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาร้ายแรงและส่งผลกระทบถึงความยุติธรรมที่จำเลยจะได้รับ จึงควรจะมีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้ชัดเจน

ในประเทศฝรั่งเศสนั้น มีการแยกองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริง กับองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีออกจากกัน กล่าวคือแยกความรับผิดชอบขององค์คณะผู้พิพากษาออกจากกัน เพื่อเป็นกาตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กร เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อเป็นการถ่วงดุลพินิจซึ่งกันและกัน ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรจะมีการกำหนดให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ-ผู้พิพากษาที่ได้รับการคัดเลือกหรือที่เคยอยู่ในคณะกรรมการไต่สวน ไม่ควรจะได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีอีก โดยควรมีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้โดยเด็ดขาด ทั้งนี้ก็เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับจำเลยนั่นเอง

3. ปัญหากรณีศาลยึดสำนวนคณะกรรมการ-ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เป็นหลัก และไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเพิ่มมากขึ้น แต่กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีกับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริตและประพฤติมิชอบแต่เดิมนั้นล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงกำหนดให้มี แผนก-คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวโดยผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน ที่ได้รับเลือกด้วยวิธีลงคะแนนลับจากที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาเป็นรายคดีเป็นองค์คณะผู้พิพากษาและจะต้องออกนั่งพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น การพิจารณาคดีดังกล่าว องค์คณะผู้พิพากษาจะใช้ระบบไต่สวนเป็นหลักแทนระบบกล่าวหา ดังจะเห็นได้จากตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544

เป็นต้นมา ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ตัดสินคดีสำคัญหลายคดี เช่น คดีทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการในกระทรวงสาธารณสุข ที่เรียกกันว่า "ทุจริตยา" คดีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ป.ป.ช. ออกระเบียบขึ้นเงินเดือนตนเอง คดีที่ดินรัชดา คดีที่ดินคลองด่าน คดีกล้ายาง คดีหวยบนดิน คดีคลองด่าน 2 คดีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นต้น ในปี 2553 ก็ยังมีคดีที่รับมา 10 เรื่องที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังไม่ได้ตัดสินอีกด้วย

เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ใช้ระยะเวลานานเหมือนการดำเนินคดีอาญาปกติ ทำให้ในปัจจุบันจึงเกิดแนวคิดที่จำนะระบบไต่สวนที่ใช้ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาใช้แทนที่ระบบการดำเนินคดีอาญาปกติที่เป็นระบบกล่าวหาเสียส่วนใหญ่

อย่างไรก็ดี ระบบไต่สวนในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็นระบบไต่สวนอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งเมื่อพิจารณาลักษณะการดำเนินคดีในศาลแล้ว เห็นได้ว่าเป็นการดำเนินคดีเพื่อจุดประสงค์ในการปราบปรามการทุจิตของนักการเมืองซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลสูงเท่านั้น จึงได้นำระบบการไต่สวนนี้มาใช้โดยเฉพาะระบบในการพิจารณาคดีในศาลนั้น บางระบบจะเหมาะแก่กับการใช้เฉพาะบุคคลเท่านั้น หากนำมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาปกติ กล่าวคือ นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวบ้านทั่วไปแล้ว จะเป็นการเหมาะสมหรือไม่ แล้วระบบการไต่สวนนั้นมีการคุ้มคุ้มครองสิทธิของจำเลยอย่างเพียงพอหรือไม่ ดังจะวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ต่อไปนี้

ประการแรก ในการดำเนินคดีอาญาปกติ จำเลยจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ อันเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ที่บัญญัติว่า "ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด" ดังนั้น ในคดีอาญาปกติ นิติสัมพันธ์ในศาลจะเป็นนิติสัมพันธ์สามฝ่าย กล่าวคือ เป็นการต่อสู้คดีกันระหว่างโจทก์กับจำเลย ส่วนศาลนั้นจะวางตัวเป็นกลางคอยควบคุมให้โจทก์และจำเลยสืบพยานเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย เนื่องจากการที่จำเลยได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โจทก์จึงมีหน้าที่ที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย และเพราะข้อสันนิษฐานดังกล่าว หากศาลถามคำให้การจำเลยแล้วจำเลยเงียบ

ไม่ยอมให้การใด ๆ ศาลจะถือว่าจำเลยให้การยอมรับแล้วพิพากษาตัดสินคดีไปเลยไม่ได้ แต่ศาลจะต้องให้โจทก์สืบจนเป็นที่พอใจแก่ศาลเสียก่อนว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง จึงพิพากษาลงโทษจำเลย ในชั้นพิจารณาของศาลจึงเป็นการที่ศาลได้ทำสำนวนการพิจารณาคดีขึ้นมาใหม่ ไม่ได้ยึดอยู่กับสำนวนของพนักงานสอบสวน อย่างไรก็ดี ศาลก็สามารถเรียกสำนวนของพนักงานสอบสวนมาเป็นพยานหลักฐานประกอบได้ แต่ไม่ได้ยึดเป็นหลักของคดี

ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลจะใช้ระบบการไต่สวนเต็มรูปแบบ โดยศาลจะต้องยึดสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือผู้ไต่สวนอิสระ ที่ได้ไต่สวนว่าข้อกล่าวหานั้นมีมูลในขั้นตอนก่อนฟ้อง มาเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 ที่บัญญัติว่า "ในการพิจารณาคดี ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร" ซึ่งบัญญัติไว้สอดคล้องกับพระราช-บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 25 วรรคสอง บัญญัติว่า "ในวันยื่นฟ้องให้โจทก์ส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อศาลเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวน และศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร" จะเห็นได้ว่า ในวันตรวจพยานหลักฐาน หากจำเลยไม่ได้โต้แย้งพยานหลักฐานใด ศาลย่อมที่จะรับฟังพยานหลักฐานนั้นไปได้เลย การไต่สวนของศาลจึงเป็นเพียงการไต่สวนเพิ่มเติมจากสำนวนองคณะกรรมการ ป.ป.ช. เท่านั้น ซึ่งหากจำลยไม่ยอมให้การใด ๆ แล้ว การที่ศาลได้ยึดสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือผู้ไต่สวนอิสระที่ชี้มูลว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลก็ย่อมสามารถที่จะพิพากษาลงโทษจำเลยไปได้เลย โดยไม่จำเป็นจะต้องมีการสืบพยานอีกต่อไป โยถือสำนวนในชั้นก่อนฟ้องเป็นหลัก การที่จำเลยนิ่งเงียบแล้วได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และภาระการพิสูจน์ความผิดตกอยู่ที่โจทก์ จะไม่มีในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในการดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โจทก์หรืออัยการสูงสุดจึงมี

บทบาทน้อยมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า แทบจะไม่มีบทบาทใด ๆ เลย เนื่องจากพยาน-หลักฐานก็ปรากฏอยู่ในสำนวนที่ศาลยึดเป็นหลักอยู่แล้ว จึงสามารถกล่าวได้ว่า นิติ-สัมพันธ์ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางกรเมืองที่ใช้ระบบไต่สวนนั้น เป็นนิติสัมพันธ์ 2 ฝ่าย คือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ศาลฝ่ายหนึ่งกับจำเลย และทนายความอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้นเอง

เราย่อมทราบว่า สำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น เป็นการชี้มูลมาก่อนเบื้องต้นว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิด มีมูล การที่ศาลต้องยึดสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก โดยสามารถสืบพยานเพิ่มเติมได้ จึงถือเสมือนว่า เป็นการยึดกับหลักที่ว่าจำเลยนั้นมีความผิดไว้อยู่ก่อนเบื้องต้น เหมือนกับการที่ได้มีศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยคดีไว้ก่อนแล้ว ทั้งที่ในการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไม่ใช่ระบบวิธีพิจารณาคดีความและไม่ได้ดำเนินไปตามหลักทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ไม่มีการนำหลักฟังความทุกฝ่ายอย่างเต็มรูปแบบมาใช้ และผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อซักถามพยานที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เรียกมาสอบ ไม่มีการนำหลักเปิดเผยมาใช้ในการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย และสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถือว่าเป็นความลับ อันเห็นได้ว่าขั้นตอนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น ยังไม่มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือก็คือจำเลยในชั้นศาลอย่างเพียงพอ การที่ศาลยึดสำนวนเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยหลักการของกฎหมายแล้วแม้จะไม่อาจถือว่าเป็นการพิพากษาเบื้องต้นว่าจำเลยมีความผิด แต่ในทางปฏิบัติและการต่อสู้คดีตามวิธีพิจารณาคดีอาญาระบบไต่สวนของผู้ดำรงตำแหน่ง-ทางการเมืองนั้น การที่ต้องถือสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักก็เหมือนการที่ต้องยึดถือว่าจำเลยเป็นผู้ที่กระทำผิดเบื้องต้น และยังเป็นการที่ต้องยึดสำนวนในชั้นไต่สวนที่สิทธิของผู้ถูกกล่าวหายังไม่มีการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับจำเลยนั่นเอง

ดังนั้น หากในคดีอาญาปกติมีการนำระบบการไต่สวนที่ศาลจะต้องยึดสำนวนในชั้นก่อนฟ้องเป็นหลักมาใช้ในการพิจารณาคดี ก็จะทำให้สิทธิของจำเลยซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดานั้นได้รับการบั่นทอนลงไปอีก โดยเฉพาะสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน

ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งหากจะนำมาใช้จริง ๆ แล้วก็จะทำให้ชาวบ้านซึ่งตกเป็นจำเลยปกติจะต้องมีหน้าที่ในการพิสูจน์หักล้างสำนวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเรื่องยาก อีกทั้งแม้ว่าในชั้นของพนักงานสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิมากกว่าในชั้นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่พนักงานสอบสวนนั้น เป็นตำรวจ ที่ไม่ใช่เป็นองค์กรอิสระในสังคมไทยปัจจุบัน ยังมีสถานีตำรวจบางสถานีที่ยังใช้ระบบเจ้านายลูกนอง หรือที่เราเรียกว่า ระบบอุปถัมภ์ ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตลอดจนการสรุปคดีเพื่อจัดทำสำนวนส่งพนักงานอัยการจึงอาจจะถูกแทรกแซงจากบุคคลภายนอกผู้มีอิทธิพลได้ พนักงานสอบสวนที่ถูกกดดันจึงอาจทำสำนวนการสอบสวนที่มีข้อเท็จจริงปรักปรำจำเลย ละข้อเท็จจริงบิดเบือนไปจากความจริงได้ หากศาลยึดสำนวนในชั้นของพนักงานสอบสวนที่ยังไม่ใช่องค์กรอิสระ และยังไม่มีความโปร่งใสอย่างชัดเจนเป็นหลัก ก็จะทำให้จำเลยซึ่งเป็นเพียงชาวบ้านธรรมกาถูกสันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่ากระทำความผิด เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้ชาวบ้านธรรมดา ๆ ซึ่งอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ต้องพิสูจน์วามบริสุทธิ์ของตนเองเอง นอกจากนี้จำเลยซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดาจะนิ่งเงียบไม่ได้ จะต้องโต้แย้งพยานหลักฐานมิเช่นนั้นจะถือว่ายอมรับ ซึ่งแน่นอนว่า จำเลยซึ่งเป็นคนปกติย่อมไม่ทราบว่าระบบการไต่สวนเป็นเช่นไร และย่อมคุ้นเคยกับระบบกล่าวหาที่การนิ่งเงียบไม่ใช่การยอมรับ ดงนั้น หากมีการนำมาใช้จริง ๆ แล้ว ชาวบ้านผู้บริสุทธิ์และไม่เข้าใจในกระบวนการยุติธรรมอาจจะต้อรับภาระหนัก และอาจจะต้องถูกศาลพิพากษาลงโทษเพราะการนิ่งเงียบของตนได้

ประการที่สอง ในการดำเนินการสืบพยานในคดีอาญาปกตินั้น ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า เป็นการใช้ระบบกล่าวหาเป็นส่วนใหญ่ โดยศาลจะทำหน้าที่เพียงคุมให้โจทก์และจำเลยปฏิบัติตามกฎหมาย โดยภาระการพิสูจน์อยู่ที่โจทก์ ก่อนจะสืบพยานโจทก์และจำเลยจะต้องยื่นบัญชีระบุพยาน โดยหลักแล้วศาลจะต้องรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยนำเข้าสืบเท่านั้น ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานนอกเหนือจากบัญชีระบุพยานไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นว่า (มาตรา 229/1) อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 229/1 อีกทั้งในการดำเนินคดีอาญาปกติ ศาลจะใช้บทตัดพยาน กล่าวคือ ศาลจะไม่รับฟังพยานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นไปตาม มาตรา 226/1 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยาน-

หลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน"

แต่ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางกสรเมืองนั้น ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการสืบพยานและรับฟังข้อเท็จจริงอย่างกว้างขวาง ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลเรียกพยานหลักฐานเข้าสืบนอกเหนือจากที่ปรากฏในสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร หรือนอกเหนือจากที่คู่ความได้นำมาสืบ จะเห็นได้ว่า ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างในการสืบพยาน และศาลก็มีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการรับฟังข้อเท็จจริง ดังนั้น การพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงสามารถฟ้องพยานหลักฐานฝ่ายจำเลยที่จำเลยนำเข้ามาสืบเพื่อลงโทษจำเลยได้ นอกจากนี้ การรับฟังพยานหลักฐานของศาลไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับชั้นของพยานหลักฐานว่า เป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่ง หรือพยานหลักฐานชั้นสอง หรือจะเป็นประจักษ์พยานบอกเล่า แม้กระทั่งพยานบอกเล่าหรือพยานที่นำสืบโดยฝ่าฝืนวิธีพิจารณาความ เช่น พยานที่ไม่มีในบัญชีระบุพยาน เป็นต้น ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถที่จะฟังพยานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือนำมาลงโทษจำเลยได้ เนื่องจากตามระบบไต่สวนจะไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) และไม่คำนึงถึงหลักภาระการพิสูจน์ด้วย ศาลจะไม่เคร่งครัดกฎกติกาในการรับฟังพยานหลักฐานมากนัก ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะฟังพยานหลักฐานทั้งปวง ซึ่งรวมถึงคำให้การพยานชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคำให้การของจำเลยเองก็สามารถรับฟังมาลงโทษจำเลยได้หรือยกฟ้องโจทก์ได้ ในการต่อสู้คดีของจำเลยจึงไม่ได้จำกัดเพียงแต่การสืบพยานเข้าสืบต่อสู้ในชั้นศาลเท่านั้น ยังรวมทั้งการนำสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย จึงสรุปรวมความได้ว่าในการพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวน ศาลฎีกาแผนก-

คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพยานหลักฐานทั้งสำนวนในชั้นไต่สวนและชั้นสืบพยานในศาล รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นที่ศาลอาจจะเรียกมาไต่สวนเพิ่มเติมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของจำเลย ดังนี้ คู่ความโดยเฉพาะจำเลยจึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำพยานหลักฐานของตนเองเข้าสืบซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายแก่จำเลยเอง รวมทั้งจะต้องมิให้พยานหลักฐานของตนยังมีข้อสงสัยจนเป็นเหตุให้ศาลเรียกพยานหลักฐานอื่นเข้าสืบเองด้วย

เห็นได้ว่า ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ศาลจะมีบทบาทมากในการแสวงหาข้อเท็จจริง และในการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งหากนำมาใช้กับคดีปกติแล้ว จะทำให้จำเลยซึ่งเป็นชาวบ้านปกติ หรืออาจจะเป็นคนจนจะต้องรับภาระในการพิสูจน์หักล้างพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนทั้งหมดไม่ว่าพยานหลักฐานนั้นจะได้มาโดยวิธีการที่ละเมิดสิทธิของจำเลยแค่ไหนก็ตาม การที่ไม่มีบทตัดพยานในคดีอาญาปกติย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับจำเลยในการที่จะสืบพยาน นอกจากนี้ การที่ศาลต้องเป็นผู้เข้ามามีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ทำให้ศาลก็ต้องรับภาระมาเป็นผู้ดำเนินคดีเอง ซึ่งในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ศาลย่อมสามารถทำได้เนื่องจากคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเองนั้นมีน้อยมากเมื่อนำมาเทียบกับคดีอาญาปกติที่มีเกิดขึ้นทั่วประเทศ การที่ศาลในคดีอาญาปกติจะต้องมาเป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐานเองและต้องรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดในทุกคดี ย่อมทำให้คดีอาญาปกติเป็นไปอย่างชักช้า ช้ากว่าเดิมที่เป็นมา และจะทำให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อจำเลยที่จะต้องตกอยู่ในกระบวนการยุติธรรมนานเกินสมควรอีกได้

ประการที่สาม หลักในการพิจารณาคดีปกตินั้น การพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ศาลจะกระทำลับหลังจำเลยไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายได้กำหนดไว้ โดยหลักแล้วในการพิจารณาคดีไม่ว่าครั้งใด ๆ จะต้องมีตัวจำเลยอยู่ด้วยเสมอ เพราะ ถือว่าจำเลยเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงของคำพิพากษาของศาล ดังนั้น จำเลยควรที่จะอยู่มีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีด้วย เพื่อเป็นการให้โอกาสจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ หลักพิจารณาคดีโยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยนี้ เป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและใช้กันทั่วโลก ในคดีอาญาปกติของประเทศไทย ก็มีบัญญัติไว้

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ที่บัญญัติว่า "การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น" เห็นได้ว่า ในคดีอาญาปกติ ถ้าจำเลยไม่มาศาลในวันพิจารณา ศาลจะต้องเลื่อนคดีออกไป หากจำเลยหนี ศาลจะต้องจำหน่ายคดีชั่วคราว รอจนกว่าจะจับตัวจำเลยมาได้จึงจะพิจารณาคดีต่อได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้จำเลยได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการพิจาณาคดีที่จะต้องกระทบต่อสิทธิของจำเลยนั่นเอง

แต่ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เนื่องจากการใช้ระบบไต่สวน จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของจำเลยมากนัก เพียงแค่มุ่งที่จะค้นหาความจริงเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพียงอย่างเดียว กระบวนการพิจารณาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงเน้นความรวดเร็วเป็นหลัก ดังนั้น ในข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง-ตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 10 จึงได้กำหนดว่า "ศาลมีอำนาจพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้" ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่จำเป็นจะต้องมีจำเลยอยู่ด้วยเสมอไป จำเลยไม่มาศาล ศาลก็สามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยไปได้เลย ในศาลฎีกาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่คำนุงถึงสิทธิของจำเลยในการจะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า

ดังนั้น หากนำระบบไต่สวนในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาใช้ทั้งหมดแล้ว ศาลในคดีปกติย่อมที่จะสามารุพิจารณาพิพากษาลับหลังจำเลยไปเลยได้ เราต้องอย่าลืมว่า ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น จำเลยเป็นบุคคลที่รู้เรื่องดีเรื่องขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม รู้ถึงสิทธิของตนเองที่พึงมีในชั้นศาล ดังนั้น แม้จำเลยในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะไม่มา เขาย่อมแต่งตั้งทนายเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองอยู่แล้ว อันต่างจากกรณีชาวบ้านปกติ ที่ไม่มีความรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมเลย ไม่ทราบถึงสิทธิที่ตนมีในชั้นศาล ไม่รู้ว่ากระบวนการพิจารณาเป็นอย่างไร หากศาลสามารถพิจารณาลับหลังจำเลยซึ่งเป็นชาวบ้านปกตินี้ได้แล้ว ก็จะทำให้จำเลยบางคนเสียโอกาสการต่อสู้คดีเพราะความไม่มีความรู้ของตน และอาจจะทำให้เมื่อรู้ตัวรู้ถึงสิทธิของตนเองที่มีอีกที ก็ถูกศาลพิพากษา

ลงโทษไปเสียแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า ไม่ควรนำการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ในคดีอาญาปกติด้วย

ประการสุดท้าย ในการดำเนินคดีอาญาปกติที่ใช้ระบบกล่าวหา หากพยาน-หลักฐานฝ่ายที่นำสืบสงสัยจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง บัญญัติว่า "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย" หลัก-ยกประโยชน์แห่งความสงสัย (In Dubio Pro Reo) นี้เป็นหลักนิติธรรมที่สำคัญหลักหนึ่ง และได้รับการยอมรับมายาวนานจนถือเป็นสุภาษิตกฎหมาย ในคดีอาญาต้องมีการพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนสิ้นสงสัยเสมอ เพราะเมื่อมีความสงสัยจะต้องยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย กรณีความสงสัยที่จะต้องยกประโยชน์ให้ผู้ถูกกล่าวหานั้น ต้องเป็นเรื่องความสงสัยในข้อเท็จจริงเท่านั้น ดังนั้น ในคดีอาญาปกติ จำเลยไม่จำเป็นจะต้องพิสูจน์หักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ทั้งหมด เพียงแค่พิสูจน์ให้ศาลเกิดความสงสัยก็เพียงพอแล้ว เพราะจำเลยย่อมได้รับประโยชน์แห่งความสงสัยตามมาตรา 227 วรรคสอง

แต่ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เนื่องจากการใช้ระบบไต่สวนเต็มรูปแบบในการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง-ตำแหน่งทางการเมือง ทำให้ไม่มีการใช้ "หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย" เพราะเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ค้นหาความจริงให้ได้ว่าจำเลยกระทำ-ผิดจริงหรือไม่ คำวินิจฉัยของศาลจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อถือได้ กล่าวคือ ถ้าได้ความจริงแล้วว่าจำเลยกระทำความผิด ก็จะต้องพิพากษาลงโทษ ถ้าได้ความจริงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ก็จะต้องพิพากษาปล่อยจำเลยไป การสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยยกฟ้องโจทก์นั้น จะไม่มีในระบบการไต่สวน ถ้าหากศาลสงสัยศาลก็ต้องสืบพยานจนกว่าข้อเท็จจริงนั้นจะชัดแจ้ง เพราะศาลมีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวางอยู่แล้ว แม้เป็นพยานหลักฐานที่คู่ความไม่ได้อ้างก็สามารถรับฟังได้ แต่ในความจริงแล้วการที่ศาลได้ยึดสำนวน ป.ป.ช.

เป็นหลัก ทำให้หน้าที่ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยจะตกเป็นภาระแก่จำเลยฝ่ายเดียว ซึ่งส่งผลให้จำเลยจะต้องนำสืบหักล้างสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งหมดในทุกประเด็นโดยชัดแจ้ง จำเลยจะนำสืบแค่เพียงให้ศาลสงสัยในพยานหลักฐานของโจทก์ไม่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จำเลยจะนำสืบได้ถึงขนาดนั้น ทำให้ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ผ่านมาส่วนใหญ่แทบจะไม่มีจำเลยที่ไม่ถูกพิพากษาลงโทษเลย ทั้งนี้ก็เนื่องจากจำเลยไม่สามารถพิสูจน์ตัวเองจากสำนวนของคณะกรรมการ-ป.ป.ช.ได้อย่างชัดแจ้งหนึ่งร้อย

จึงเห็นได้ว่า ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเองที่มีจำเลยเป็นผู้ที่มี-การศึกษา มีฐานนะ และมีความรู้ถึงกระบวนการยุติธรรม เข้าใจสิทธิที่ตนมีตามกฎหมาย มีความสามารถที่จะจ้างทนายความผู้มีความชำนาญมาว่าความให้ได้ ยังยากที่จะหลุดพ้นคดี ดังจะเห็นได้จากสถิติที่ศาลฎีกาฯ มักลงลงโทษจำเลยในแทบทุกคดี ซึ่งหากนำระบบไต่สวนอย่างเต็มรูปแบบมาใช้กับการดำเนินคดีอาญาปกติจริง ๆ แล้ว ชาวบ้านปกติที่ตกเป็นจำเลยย่อมไม่มีโอกาสที่จะพิสูจน์ว่าตัวเองเป็นผู้บริสุทธิ์เพื่อให้ศาลเห็นแล้วยกฟ้องโจทก์เลย กล่าวคือ แม้จำเลยที่มีความรู้ดียังยากที่จะหลุดพ้นคดี ดังนั้น ถ้าเป็นชาวบ้านปกติโอกาสที่จะหลุดพ้นคดีก็ไม่มีเลยนั่นเอง

จากทั้งหมดที่กล่ามา ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่จะให้ศาลยุติธรรมทาง-อาญาทุกศาลของประเทศไทยเปลี่ยนมาใช้ระบบไต่สวนเหมือนศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพราะเป็นระบบที่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ง่ายกว่า เนื่องจากในคดีอาญาปกตินั้นเราไม่สามารถเรียกได้ว่า เป็นการดำเนินคดีแบบระบบกล่าวหา เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหลายมาตราได้กำหนดให้ผู้พิพากษาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการซักถามพยานเองได้ โดยไม่ใช่เป็นหน้าที่ของโจทก์แต่เพียงผู้เดียว ในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดให้ศาลวางตัวเป็นกลางคอยควบคุมโจทก์และจำเลยให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ถูกต้อง โจทก์มีหน้าที่สืบความผิดของจำเลย ศาลสามารถสืบพยานเพิ่มเติมได้ ส่วนจำเลยก็ต้องสืบหักล้างพยานโจทก์เท่าที่สามารถทำได้ เมื่อดูตามตัวบทกฎหมายแล้ว การใช้ทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนหรือที่เรียกว่าระบบผสมในคดีอาญาปกติ เป็นวิธีการที่ดีเพราะเป็นการนำข้อดีของแต่ละระบบมาอุดช่องว่างซึ่งกันและกัน การที่บางครั้งศาลไม่กล้าดุลยพินิจ

ในการเรียกพยานมาสืบเองเพิ่มเติม มิใช่เพราะตัวบทกฎหมายไม่ให้อำนาจไว้ ผู้เขียนเห็นว่า ในคดีอาญาปกติ การใช้ระบบไต่สวนทำให้สามารถคุ้มครองสิทธิทั้งโจทก์และจำเลยได้อย่างเท่าเทียมกัน หากจะนำระบบการไต่สวนในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเต็มรูปแบบมาใช้ ย่อมเป็นการนำสภาพปัญหาสิทธิของจำเลยที่ไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพออันเป็นข้อเสียของระบบไต่สวนที่ยังคงมีการโต้แย้งในปัจจุบันเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาใช้ด้วย ยิ่งหากจำเลยเป็นชาวบ้านธรรมดาด้วยแล้วการต้องตกอยู่ในฐานะจำเลยในคดีอาญาที่ใช้ระบบไต่สวน ย่อมทำให้เป็นการยากที่จะหลุดพ้นคดี ผู้บริสุทธิ์อาจจะถูกลงโทษ ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะนำระบบไต่สวนในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาใช้

4. ปัญหาสิทธิการอุทธรณ์ของจำเลย

สิทธิที่จะได้รับการทบทวนคำพิพากษาอีกชั้นหนึ่งนั้น เป็นสิทธิที่พึงมีในทุกคดี เพราะย่อมไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า กระบวนการยุติธรรมจะไม่มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นเลย การได้รับการตรวจสอบคำพิพากษาอีกชั้นหนึ่งจึงเป็นการอุดช่องว่างของข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองผู้บริสุทธิ์นั่นเอง

ในสมัยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้มีการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้น โดยคำพิพากษาของศาลในสมัยนั้น จะถือว่าเป็นที่สุด คู่ความไม่สามารถที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อได้ ทำให้เกิดการวิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในเรื่องสิทธิของจำเลยในการอุทธรณ์คำพิพากษา ต่อมารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงได้มีการแก้บทบัญญัติในเรื่องผลของคำพิพากษาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเสียใหม่ โจทก์จำเลยที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ถ้ามีพยานหลักฐานอันเป็นสาระสำคัญแห่งคดี อันเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 278 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง-ตำแหน่งทางการเมืองได้"

คำว่า "พยานหลักฐานใหม่" ตรงนี้นั้น แต่เดิมมาจากหลักเกณฑ์ในการสอบสวนใหม่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาปกติ อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธี-พิจารณาความอาญา มาตรา 147 ที่กำหนดห้ามไม่ให้สอบสวนบุคคลในเรื่องเดียวกับเรื่องที่ได้ทำการสอบสวนไปแล้วอีก เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานใหม่แก่คดีซึ่งน่าจะ ทำให้ศาลลงโทษจำเลยได้ แต่ในบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญานั้น ในทางปฏิบัติแล้วก็ไม่ค่อยได้เกิดขึ้นจริง ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขึ้น คำว่า "พยานหลักฐานใหม่"นี้ก็ได้ถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะทำการไต่สวนข้อกล่าวหาเดิมที่มีผู้ถูกกล่าวหาเป็นคนเดียวกันใหม่ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ต่อมาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากใช้ระบบไต่สวนที่ศาลมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งเป็นการไต่สวนเพื่อหาข้อเท็จจริงเสมือนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังนั้น เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 โดยเปิดโอกาสให้จำเลยอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จึงได้มีการรับเอาพยานหลักฐานใหม่มาใช้เป็นเงื่อนไขในการอุทธรณ์ของจำเลยด้วย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ใช้ระบบไต่สวนกันนั้น จะไม่มีการใช้หลักการยกประโยชน์ความสงสัยให้กับจำเลยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 278 วรรคสาม ที่ได้บัญญัติให้เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญนั้น ในความเป็นจริงแล้วแทบไม่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้เลย เนื่องจากการที่ศาลไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ทำให้ศาลต้องสืบพยานจนสิ้นสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดจริง ๆ จึงมีคำพิพากษานั้น ทำให้โอกาสที่จะมีพยานหลักฐานใหม่เกิดขึ้นนั้นแทบจะไม่มีเลย ดังจะเห็นได้จากสถิติในการอุทธรณ์ในคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่มีการอุทธรณ์เพียง 2 คดีเท่านั้น คือ คดีหมายเลขดำที่ อม. 2/2550

นายวัฒนา อัศวเหม เป็นจำเลย เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา จำเลยยื่นอุทธรณ์ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ เพราะไม่มีพยานหลักฐานใหม่ อีกคดีหนึ่ง คือ คดีหมายเลขดำที่ อม. 14/2551 พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นจำเลย เมื่อศาลพิพากษา จำเลยยื่นอุทธรณ์ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาไม่รับอุทธรณ์ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีพยานหลักฐานใหม่ เช่นเดียวกัน

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับศาลปกครองซึ่งเป็นศาลที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวนเหมือนกับศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะเห็นได้ว่า ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 55 นั้นได้ให้อำนาจผู้พิพากษาที่จะรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างไม่จำกัด โดยบัญญัติว่า "ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลปกครองอาจตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในการนี้ ศาลปกครองจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร" อันเหมือนกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้ระบบไต่สวนโดยให้อำนาจผู้พิพากษาในการรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อศาลปกครองมีคำพิพากษาอย่างไรแล้ว คู่ความสามารถที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลปกครองสูงสุดได้ เพื่อให้ศาลปกครองสูงสุดทบทวนอีกครั้งหนึ่ง อันเป็นไปตาม ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 100 กำหนดว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่กฎหมายหรือระเบียบนี้มิได้กำหนดให้ถึงที่สุด ให้อุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ระเบียบนี้มิได้กำหนดให้อุทธรณ์ระหว่างพิจารณาได้ ให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวพร้อมกับการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดจากศาล" เป็นที่น่าสังเกตว่า การอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดนั้นไม่มีความจำเป็นจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่แต่อย่างใด คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ในทุกกรณี อันแตกต่างจากการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทาง-

การเมืองที่จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ผู้เขียนเห็นว่า การเปิดโอกาสให้คู่ความอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้เป็นการถูกต้องตามหลักการแก้ไขทบทวนคำพิพากษา

นอกจากนี้ แม้ศาลจะมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว คู่ความหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสีย ก็สามารถที่จะร้องขอศาลให้มีการพิจารณาหรือมีคำสั่งชี้ขาดใหม่ได้ ซึ่งคล้ายกับการขอรื้นฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในคดีอาญาปกติ หากเข้าหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 75 ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีที่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองเสร็จเด็ดขาดแล้ว คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียหรืออาจถูกกระทบจากผลแห่งคดีนั้นอาจมีคำขอให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองนั้นใหม่ได้ ในกรณีต่อไปนี้

1) ศาลปกครองฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือมีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

2) คู่กรณีที่แท้จริงหรือบุคคลภายนอกนั้นมิได้เข้ามาในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีหรือได้เข้ามาแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนพิจารณา

3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม

4) คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ทำขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดและต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญซึ่งทำให้ผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งขัดกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคู่กรณีหรือบุคคลภายนอกไม่ทราบถึงเหตุนั้นในการพิจารณาคดีครั้งที่แล้วมา โดยมิใช่ความผิดของผู้นั้น

การยื่นคำขอให้พิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งใหม่ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้หรือควรรู้ถึงเหตุซึ่งอาจขอให้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ได้ แต่ไม่เกินห้าปีนับแต่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาด"

อย่างไรก็ดี แม้จำนวนองค์คณะของผู้พิพากษาในศาลปกครองจะแตกต่างจากจำนวนองค์คณะของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กล่าวคือ ศาลปกครองมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี 3 คน แต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีจำนวนถึง 9 คน ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงเห็นว่าเป็นการพิจารณาที่เพียงพอที่จะได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์แล้ว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้สิทธิ์จำเลยในการอุทธรณ์เพื่อทบทวนคำพิพากษาอีก เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานใหม่อันเป็นสาระสำคัญแห่งคดีเท่านั้น ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะหลักของสิทธิในการทบทวนคำพิพากษานั้นไม่ได้คำนึงว่าจะมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะทั้งหมดกี่คน แต่คำนึงถึงเพียงแค่หากเกิดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมขึ้นแล้ว จำเลยจะมีโอกาสที่จะได้รับการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาจากศาลสูงกว่าได้หรือไม่ จึงเห็นได้ว่า แม้จะในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี 9 คน แต่ก็เป็นการพิจารณาพิพากษาตัดสินคดีของศาลเพียงชั้นเดียว ซึ่งเป็นการทำให้จำเลยไม่มีโอกาสโต้แย้งคำพิพากษา ไม่มีโอกาสให้ศาลอีกชั้นที่สูงกว่าตรวจสอบทบทวนแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ แม้จะมีองค์คณะ 9 คน แต่เราก็คงไม่สามารถรับประกันได้อย่างแน่นอน 100 เปอร์เซ็นต์ว่า จะไม่มีการผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเกิดขึ้นเลยแม้ซักคดีเดียว

หากมีความบกพร่องผิดพลาดเกิดขึ้นแล้ว เมื่อวิเคราะห์ตามหลักการทบทวนคำพิพากษา ซึ่งเป็นหลักที่มุ่งคุ้มครองสิทธิจำเลยผู้อาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์แต่จะต้องมารับบาปเคราะห์จากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม จำเลยจึงควรได้รับสิทธิในการแก้ไขตรวจสอบคำพิพากษาเพื่อให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ดังคำกล่าวที่ว่า "ปล่อยคนผิดไป 100 คน ยังดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว" การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้นจึงจะอุทธรณ์ได้ เป็นเสมือนการปิดโอกาสจำเลยไม่ให้อุทธรณ์เลยหากไม่มีพยานหลักฐานใหม่ แม้จะมีความผิดพลาดในทางการพิจารณาซึ่งอาจจะทำให้ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น จำเลยก็ไม่สามารถได้รับการตรวจสอบแก้ไขเยียวยาได้เลย ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สอดคล้องกับหลักการทบทวนคำพิพากษา กล่าวคือ ไม่เคารพสิทธิจำเลยในการที่จะ

ได้รับการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาและยังเป็นการไม่เปิดโอกาสให้มีการแก้ไขข้อผิดในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

ดังนั้น เห็นได้ว่า ศาลปกครองนั้นแม้จะใช้ระบบไต่สวน เพื่อมุ่งเน้นประสิทธิภาพในการดำเนินคดี แต่ก็เปิดโอกาสให้จำเลยอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดและยังให้โอกาสที่จะขอให้มีคำพิพากษาใหม่ได้แม้จะมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว การที่ในคดีของศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อมีคำพิพากษาอย่างใดแล้วจะอุทธรณ์ได้เฉพาะกรณีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น จึงเป็นการไม่เคารพสิทธิของจำเลยในการที่จะได้รับการแก้ไขทบทวนคำพิพากษา อันถือว่าไม่ใช่กระบวนการ-ยุติธรรมที่ดีเพราะขากการถ่วงดุลอำนาจผู้พิพากษา และเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาค และพันธกรณีระหว่างประเทศ นั่นคือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังจะแยกวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ตามหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาค เป็นหลักที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญเพราะเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นหลักสากลในการดำเนินคดีอาญาที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 ที่ว่า “ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผย จากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา” กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ26 ว่า “บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใด ๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจังจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ” และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไทยมาตรา 30 ก็มีบัญญัติไว้เช่นกัน คือ “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถ ใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม" หลักนี้เป็นหลักสำคัญจึงต้องผูกพันองค์กรต่าง ๆ ของรัฐที่จะต้องปฏิบัติตามและต้องเป็นไปโดยเสมอภาค

เราย่อมทราบว่า ความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมนั้นเกิดขึ้นได้ ความผิดพลาดที่สำคัญที่สุดก็คือ การมีคำพิพากษาลงโทษผู้บริสุทธิ์ เมื่อความผิดพลาดจึงต้องมีการแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น โดยหลักแล้วจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือการอุทธรณ์ภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว และการขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ภายหลังที่คำพิพากษาได้ถึงที่สุดแล้ว เมื่อนำสิทธิของจำเลยในคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายหลังศาลมีคำพิพากษา มาเปรียบเทียบกับสิทธิของจำเลยในคดีปกติที่ศาลมีคำพิพากษา จะเห็นว่าจำเลยในคดีปกติไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ โดยหลักแล้วก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้ผลของการอุทธรณ์ฎีกาเป็นอย่างไรแล้วจำเลยยังสามารถขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้อีก หากมีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 การรื้อฟื้นต้องมีพยานหลักฐานใหม่แต่การอุทธรณ์นั้นไม่ต้องมีเพราะเป็นสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาอยู่แล้ว ซึ่งเห็นได้ว่าในกรณีการอุทธรณ์ในคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญมาตรา 278 วรรค 4 นั้น จำเลยจะสามารถอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญเท่านั้น และจากระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วย-หลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. 2551 ข้อ 4 ซึ่งกำหนดว่า "พยานหลักฐานใหม่ที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้

หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน ทั้งหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นว่านั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยกคำร้องได้" เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 ที่ว่า "คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า . . . (3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด" จะเห็นได้ว่ามีความเหมือนกัน ดังนั้น ในคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้รัฐธรรมนูญจะให้สิทธิจำเลยอุทธรณ์ต่อที่ประใหญ่ศาลฎีกา แม้จะใช้คำว่าอุทธรณ์ แต่โดยเนื้อหาแล้วย่อมไม่ใช่การเปิดโอกาสให้จำเลยอุทธรณ์อย่างแท้จริง เมื่อเทียบกับบุคลทั่วไปก็เป็นเพียงการให้โอกาสรื้อฟื้นพิจารณาคดีใหม่เท่านั้น

นอกจากนี้ การที่รัฐธรรมนูญกำหนดว่าต้องมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสารุสำคัญเท่านั้น ทำให้เห็นว่า หากมีพยานหลักฐานใหม่เกิดขึ้นจริง ๆ แล้ว ปัญหาที่จะยกมาขึ้นพิจารณาใหม่ในศาลฎีกาคือปัญหาข้อเท็จจริง ไม่ใช่ปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหาข้อกฎหมายจึงไม่สามารถได้รับการแก้ไขทบทวนได้เลย

ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่อื่นกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือคนใหญ่-คนโตที่มิใช่นักการเมืองกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นผู้ลงมือ ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน มีโอกาสที่จะได้รับการแก้ไขข้อผิดพลาดถึง 3 ชั้นศาล ไม่จำเป็นต้องมีพยานหลักฐานใหม่ก็สามารถอุทธรณ์ได้ โดยเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย อีกทั้งเมื่อคดีถึงที่สุดยังมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ แต่เมื่อเป็นคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้ลงมือ ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้เพราะติดกับคำว่าพยานหลักฐานใหม่ มีแต่เพียงสิทธิที่เหมือนกับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เท่านั้น แม้รัฐธรรมนูญจะใช้คำว่าอุทธรณ์ก็ตาม จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับจำเลย ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติกับเพราะสถานะของบุคคล จึงขัดต่อหลักความเสมอภาคอย่างเห็นได้ชัด

4.2 วิเคราะห์ความสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

ปัญหาสิทธิการอุทธรณ์ของจำเลยกับพันธกรณีระหว่างประเทศซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 82 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ" กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างหนึ่งที่ไทยเข้าเป็นภาคี กฎหมายของไทยจึงควรสอดคล้องกันหลักในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วย ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดองค์ประกอบของศาล และองค์กรวินิจฉัยคดีไว้ 4 ประการ คือ จะต้องมีการพิจารณาคดีที่เปิดเผย เป็นธรรม เป็นอิสระ และเป็นกลาง และในข้อ 14 วรรคห้า กำหนดว่า "บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย" การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้เพิ่มหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ขึ้นมาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงมีข้อน่าคิดว่าเป็นการแก้ไขที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศแล้วหรือไม่ โดยการพิจารณาจะต้องแยกการพิจารณาออกเป็นคู่ ๆ ดังนี้

1) กรณีระหว่าง ป.ป.ช. กับศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งต้องแยกคิดว่า ป.ป.ช. มีการไต่สวนที่เปิดเผย เป็นธรรม เป็นอิสระและเป็นกลางหรือไม่ เห็นได้ว่าการไต่สวนข้อเท็จจริงของ ป.ป.ช. นั้น แม้จะมีความเป็นอิสระ เป็นอิสระและเป็นกลาง แต่ก็ยังเป็นการกระทำที่มีลักษณะภายใน ไม่เปิดเผย ผู้เสียหายหรือใครก็ตามไม่สามารถขอดูสำนวนของ ป.ป.ช. ได้ ป.ป.ช. จึงมิใช่องค์กรที่วินิจฉัยคดีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังนั้น เมื่อมีการฟ้องจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่ใช่การทบทวนการลงโทษโดยองค์กรวินิจฉัยที่สูงกว่า ไม่เข้ากรณีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ 14 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า

2) กรณีระหว่างศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ซึ่งต้องแยกพิจารณาเป็นว่า

(1) ศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการพิจารณาที่เปิดเผย เป็นธรรม เป็นอิสระและเป็นกลางหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว เห็นได้ว่าศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการพิจารณาที่เปิดเผย เป็นธรรม เป็นอิสระและเป็นกลางจึงถือเป็นองค์กรวินิจฉัยคดีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งทำให้ต้องมาแยกองค์ประกอบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาต่อไป

(2) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้น มีการพิจารณาที่เปิดเผย เป็นธรรม เป็นอิสระและเป็นกลางหรือไม่ และการที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้จำเลยสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ เราจะถือว่าที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาองค์กรวินิจฉัยคดีที่เหนือกว่าหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีกระบวนการพิจารณาที่เปิดเผย เป็นธรรม เป็นอิสระและเป็นกลาง สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ 14 วรรคหนึ่ง และเนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีคำพิพากษาฎีกาออกมานั้น จะมีผลทำให้เป็นการวางหลักกฎหมายและปรับใช้ข้อเท็จจริงให้เข้ากับข้อกฎหมายที่ศาลอื่นจะต้องถือปฏิบัติตามและเป็นบรรทัดฐานถ้าข้อเท็จจริงใกล้เคียงกัน ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจึงถือว่าองค์กรวินิจฉัยคดีที่สูงกว่าได้

อย่างไรก็ดี ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 วรรคห้า ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ว่าจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้นจึงจะสามารถอุทธรณ์ต่อองค์กรวินิจฉัยสูงกว่าได้ ดังนั้น การที่รัฐธรรมนูญให้สิทธิจำเลยอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญเท่านั้น จึงไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

ในประเทศอังกฤษนั้น จะมีศาลคราวคอร์ต เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา ซึ่งผลของคำพิพากษาของศาลนี้สามารถตรวจสอบทบทวนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดได้โดยศาลอุทธรณ์ (The Court Appeal of England and Wales) และผลของ

คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็สามารถตรวจสอบทบทวนได้โดยศาลสภาขุนนาง ในกรณีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน จะเห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษจะมีกระบวนการตรวจสอบทบทวนเกิดขึ้นได้ถึงสองชั้นอันเป็นหลักของศาลยุติธรรม โดยการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาอุทธรณ์คำพิพากษาได้

ในประเทศฝรั่งเศสก็เช่นกัน การที่รัฐมนตรีถูกฟ้องต่อศาลแห่งสาธารณรัฐเมื่อศาลอาญาสาธารณรัฐมีคำพิพากษาอย่างใดแล้ว คำพิพากษานั้นจะไม่เป็นที่สุด พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 1993 มาตรา 33 กำหนดให้สิทธิของจำเลยในการที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอาญาสาธารณรัฐไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อให้พิจารณาตรวจสอบทบทวนแก้ไขได้ แต่ต้องดำเนินการให้เสร็จและมีคำพิพากษาภายในกำหนดสามเดือน ซึ่งเป็นไปตามหลักการทบทวนคำพิพากษา

จะเห็นได้ว่า แม้การดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นคดีที่มีความสำคัญและต้องกระทำโดยรวดเร็ว แต่ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นอังกฤษหรือฝรั่งเศสก็ได้มีการเคารพสิทธิของจำเลยในการที่จะได้รับการทบทวนคำพิพากษา ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งอันเป็นการสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังที่กล่าวไปแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่า ควรให้สิทธิจำเลยในการทบทวนคำพิพากษา โดยให้โอกาสจำเลยที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยแยกเป็นการอุทธรณ์ในข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญแห่งคดี อุทธรณ์ได้ทุกกรณี และการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องได้รับการรับรองจากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีไม่น้อยกว่าสามคน จึงจะอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยการพิจารณาคดีของที่ประชุมของศาลฎีกาให้ถือตามสำนวนที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ไต่สวนไว้แล้วเท่านั้น จะไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมไม่ได้ หากปรากฏพยานหลักฐานใหม่จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามพระราชบัญญัติรื้อฟื้น-คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2523 ด้วย